

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

**НАУКОВИЙ ВІСНИК
УЖГОРОДСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ**

Серія

ПЕДАГОГІКА

СОЦІАЛЬНА РОБОТА

Випуск 35

Ужгород – 2015

УДК 371; 378; 364
ББК 88.8

**Науковий вісник Ужгородського національного університету:
Серія «Педагогіка. Соціальна робота». – № 35**

Редакційна колегія

- Головний редактор: **Козубовська І.В.** доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри соціології і соціальної роботи ДВНЗ «УжНУ»
- Заступник головного редактора: **Бартош О.П.** кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціології і соціальної роботи ДВНЗ «УжНУ»
- Відповідальний секретар: **Опачко М.В.** кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки ДВНЗ «УжНУ»
- Члени редколегії: **Шандор Ф.Ф.** доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри туризму ДВНЗ «УжНУ»
Поліщук В.А. доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри соціальної роботи Тернопільського національного педагогічного університету ім.В.Гнатюка
Поліщук Ю.Й. доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри соціальної педагогіки Тернопільського національного педагогічного університету ім.В.Гнатюка
Гвоздяк О.М. кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри німецької філології ДВНЗ «УжНУ»
Росул В.В. кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки ДВНЗ «УжНУ»
Староста В.І. доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки ДВНЗ «УжНУ»
Товканець Г.В. доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки й методики дошкільної та початкової освіти Мукачівського державного університету
Букач М.М. доктор педагогічних наук, професор, Миколаївський національний університет ім. В.О.Сухомлинського.
Кіш Янош, доктор психології, професор, Дебреценський університет, Угорщина
Норман Джудіт, доктор соціальної роботи, професор, Університет Бригам Янг, США

**Рекомендовано до друку Вченою Радою
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»,
протокол №3 від 24 березня 2015 року**

Журнал включено до переліку наукових фахових видань з педагогічних дисциплін, затвердженого постановою Президії ВАК України № 1-05/4 від 26 травня 2010 року.

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
STATE HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENT
«UZHHOROD NATIONAL UNIVERSITY»

**SCIENTIFIC HERALD OF
UZHHOROD NATIONAL
UNIVERSITY:**

Series:

Pedagogy

Social Work

Issue 35

Uzhhorod – 2015

УДК 371; 378; 364
ББК 88.8

**Scientific Herald of Uzhhorod National University:
Series: «Pedagogy. Social Work». – № 35**

Editorial Board

- Editor-in-Chief: **Kozubovska I.** *Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of Sociology and Social Work Department of Uzhhorod National University*
- Editor of the issue: **Bartosh O.** *Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of Sociology and Social Work Department of Uzhhorod National University*
- Editorial Notes: **Opachko M.** *Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of Pedagogy Department of Uzhhorod National University*
- Members of
Editorial Board: **Shandor F.** *Doctor of Philosophical Sciences, Professor, Head of Tourism Department, Uzhhorod National University*
Polischuk V. *Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of Social Work Department, V.Gnatiuk Ternopil National Pedagogical University*
Polischuk Y. *Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of Social Pedagogy Department, V.Gnatiuk Ternopil National Pedagogical University*
Gvozdyak O. *Candidate of Pedagogical Sciences, Professor, Head of German Philology Department, Uzhhorod National University*
Rosul V. *Candidate of Pedagogical Sciences, Professor, Head of Pedagogy Department, Uzhhorod National University*
Starosta V. *Doctor of Pedagogical Sciences, Professor of Pedagogy Department, Uzhhorod National University*
Tovkanets G. *Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of Department of Pedagogy and Methodology of Pre-school and Primary Education of Mukachevo State University*
Bukach M. *Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Mykolaiv National University named after V.Sukhomlynsky*
Kiss Janos. *Doctor of Psychology, Professor, University of Debrecen, Hungary*
Norman Judith. *Doctor of Social Work, Professor, Brigham Young University, the USA*

***Recommended to publication by the Scientific Council
of Uzhhorod National University
record №3 from March 24, 2015***

The Journal is included in the list of scientific editions on Pedagogy,
approved by the Higher Attestation Board of Ukraine
(decision of the Presidium №1-05/4 from May 26, 2010)

Література та джерела

1. Климов Е.А. Психология профессионального самоопределения / Е.А.Климов. – Ростов-на/Д.: Феникс, 1996. – 512 с.
2. Пряхников Н.С. Психология труда / Н.С.Пряхников, Е.Ю.Пряхникова. – М.: Академия, 2009. – 480 с.
3. Долинський Є.В. Педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх перекладачів / Є.В.Долинський // Проблеми сучасної педагогічної освіти. Сер.: Педагогіка і психологія. – Зб. статей: Ялта: РВВ КГУ, 2011. – Вип. 29. Ч. 2. – С.122-128
4. Будник С.М. Формування професійної готовності офіцерів-прикордонників до творчого вирішення завдань управлінської діяльності дис. на здобуття наук. ступеня канд. псих. наук: 19.00.07 / Будник Сергій Михайлович. – Хмельницький, 2006. – 231 с.
5. Петрук В.А. Теоретико-методичні засади формування професійної компетентності майбутніх фахівців технічних спеціальностей у процесі вивчення фундаментальних дисциплін: монографія / В.А.Петрук. – Вінниця: Універсум-Вінниця, 2006. – 292 с.
6. Ананьев Б.Г. Человек как предмет познания / Б.Г.Ананьев. – СПб.: Питер, 2010. – 288 с.
7. Леонтьев А.Н. Деятельность. Сознание. Личность / А.Н.Леонтьев. – М.: Смысл, 2005. – 352 с.
8. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии / С.Л.Рубинштейн. – СПб.: Питер, 2012. – 720 с.
9. Александрова Е.А. Педагогическое сопровождение индивидуального образования и идея свободного воспитания / Е.А.Александрова // Новые ценности образования. – М.: Инноватор. – 2003. – №3. – С.71-82

В статье отмечается, что формирование личности офицера-пограничника не заканчивается получением базовой подготовки. Наряду с обогащением опыта военно-профессиональной деятельности, активным профессиональным общением и другими факторами, важную роль в формировании профессионализма военнослужащих играет повышение квалификации. Основываясь на психолого-педагогических исследованиях установлено, что профессиональная компетентность офицеров-пограничников может быть структурирована как система, которая включает мотивационный, когнитивный, деятельностный и аксиологический компоненты.

Ключевые слова: офицер-пограничник, компоненты, профессиональная компетентность, повышение квалификации, деятельность, формирование.

The article states that border guard officer's identity formation continues upon receiving of basic training. It contributes to the formation of border guard specialists' sustainable professional competence, which is also the aim, effect and performance of criterion of system of its formation. It has been found that the professional competence of border guard officers can be structured as a system that includes motivational, cognitive, activity and axiological components which are based on psychological and educational researches. Motivational component includes motives, goals, needs in professional knowledge, self-values actualization in professional activities, and encourages creative expression of border guards. The cognitive component involves the knowledge inclusion of content and skills necessary for occupying higher officer positions that reflect the current level of technical means of border protection. The development of the activity component of professional competence of border guard officers can be provided in the case that the educational process will be based on the positions of individual-active approach. Axiological component of professional competence of border guard officers is developed under the condition of valuable filling of educational process content in the system of further training by means of distance learning technologies.

Key words: border guard officer, components, professional competence, training, activity, formation.

УДК 378-057.875:316.46

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ В ПРОЦЕСІ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ: ЕКСПЕРТНА ОЦІНКА

Мороз Володимир Петрович
м.Старобільськ

В статті зафіксований рівень сформованості лідерських якостей студентів вищих навчальних закладів, а саме визначений експертну думку щодо їх особливостей за допомогою анкетування. За результатами анкетування були виявлені значні труднощі у формуванні лідерських якостей студентів вищих навчальних закладів в процесі діяльності органів студентського самоврядування. Дійшли висновку, що необхідно визначити та експериментально перевірити організаційно-педагогічні умови формування лідерських якостей студентів в процесі діяльності органів студентського самоврядування, що потребує подальшого вивчення та впровадження в системі вищої освіти.

Ключові слова: лідер, лідерські якості, студентське

самоврядування.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Інноваційні процеси в Україні, що пов'язані з оновленням суспільного життя, стабілізацією соціально-економічної ситуації, модернізацією освіти, висувають принципово нові вимоги до професійної підготовки молодих спеціалістів. Глобальні соціальні зміни сучасного світу вимагають від молоді вміння адаптуватися до нових умов і, що більш важливо, здатності включатися в життя на рівні суб'єкта соціальних змін. Спостерігається необхідність у вихованні професійно компетентного, чуттєво розвиненого, конкурентоспроможного молодого фахівця. Потрібні нові гуманістично орієнтовані молоді лідери, здатні до продуктивного співробітництва, продукування неординарних ідей, готові до прийняття рі-

шень і несення відповідальності за себе та свою діяльність. Отже, важливість розвитку лідерських якостей студентської молоді в наш час є беззаперечною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких опирається автор. Пошук дієвих механізмів виховання лідерських якостей майбутніх фахівців активізується відповідно до нормативних документів загальнодержавного рівня: Законів України „Про освіту”, „Про вищу освіту”, Національної стратегії розвитку освіти України на період 2011–2021 роки, Стратегії державної молодіжної політики в Україні, Державної цільової соціальної програми „Молодь України” на 2009–2015 роки”, Концепції національно-патріотичного виховання молоді.

Проблему лідерства, розвитку лідерських якостей особистості висвітлено в дослідженнях російських та вітчизняних (В.Веснін[1], О.Уманський[2] та ін.) й зарубіжних М.Вебер [3], П.Друкер [4], та інші) науковців.

Сучасну систему вищої освіти характеризує розвиток суб'єкт-суб'єктних відносин та створення умов для реалізації особистісно-творчого потенціалу кожного студента в соціумі.

У зв'язку зі зростаючими суспільними вимогами до формування активної творчої особистості, здатної знайти власне місце в житті, самовизначитися та реалізувати себе, особливого значення набуває проблема ефективної соціальної самореалізації студентів. Одним із визначальних чинників, спроможних суттєво впливати на процес особистісного становлення сучасних студентів, виступає громадська діяльність органів студентського самоврядування у вищому навчальному закладі.

Саме тому, для вирішення завдань дослідження великий інтерес для нас мають роботи провідних вітчизняних і зарубіжних вчених, які розглядають проблему впливу студентського самоврядування на формування особистості: І.Аносова [5], Ю.Кращенко [6], тощо. Але ж емпірично цей феномен ретельно не досліджувався.

Метою статті є виявлення особливостей формування лідерських якостей студентів вищих навчальних закладів в процесі діяльності органів студентського самоврядування, використовуючи експертне опитування.

Виклад основного матеріалу дослідження. Серед низки використаних методів та методик нами було використано експертне інтерв'ю. Основним завданням на даному етапі дослідження було з'ясування рівня сформованості лідерських якостей студентів вищих навчальних закладів. Для інтерв'ю було задіяно 38 представників керівництва органів студентського самоврядування.

Серед них нами було проведено анкетування представників керівництва органів місцевого самоврядування з метою з'ясування особливостей формування лідерських якостей студентів вищих навчальних закладів в процесі діяльності органів студентського самоврядування.

За результатами анкетування були виявлені значні труднощі у формуванні лідерських якостей студентів вищих навчальних закладів в процесі діяльності органів студентського самоврядування. Було з'ясовано, що 79,8% опитаних розуміють ступінь значущості формування лідерських якостей студентів вищих навчальних закладів в процесі діяльності органів студентського самоврядування.

Проте, на питання, які методи Ви використовуєте для формування лідерських якостей студентів – 38,9% відзначили, що вони цілеспрямовано цим не займаються. Також з'ясовано, що 36,4% опитуваних мають слабкі знання про шляхи формування лідерських якостей студентів вищих навчальних закладів в процесі діяльності органів студентського самоврядування.

На питання “Які труднощі виникають у Вашій роботі при формуванні лідерських якостей студентів?” 83,1% опитуваних відмітили причину утруднень в недостатньо розробленій методичній базі з даного питання; 72,2% відзначили, що з даної проблеми дуже мало методичної літератури.

Дані анкетування свідчать про те, що керівництво органів студентського самоврядування усвідомлює важливість формування лідерських якостей студентів вищих навчальних закладів в процесі діяльності органів студентського самоврядування. В той же час керівництво значні ускладнення у формуванні лідерських якостей студентів, що обумовлено недостатнім рівнем їх управлінської компетентності.

Загальні результати констатувального етапу експерименту представлені у табл. 1, 2 та у вигляді діаграми на рис. 1.

Таблиця 1

Рівні сформованості лідерських якостей студентів (констатувальний експеримент)

Рівні сформованості	Експериментальна група (187 осіб)		Контрольна група (185 осіб)	
	чол.	%	чол.	%
Рівні сформованості у студентів лідерських якостей за когнітивним критерієм				
Високий	17	9,1	17	9,3
Середній	65	34,7	61	33,5
Низький	105	56,2	107	57,2
Рівні сформованості у студентів лідерських якостей за мотиваційним критерієм				
Високий	34	18,1	32	17,4
Середній	50	26,3	49	26,5
Низький	104	55,6	104	56,1
Рівні сформованості у студентів лідерських якостей за комунікативним критерієм				
Високий	29	15,2	29	15,8
Середній	68	36,4	66	35,5
Низький	92	48,4	90	48,7
Рівні сформованості у студентів лідерських якостей за особистісно-операційним критерієм				
Високий	16	8,4	16	8,7
Середній	59	31,5	58	31,1
Низький	112	60,1	111	60,2

Результати констатувального етапу експерименту: рівні сформованості лідерських якостей студентів (констатувальний експеримент)

з\п	Рівні сформованості	Експериментальна група (187 осіб)		Контрольна група (185 осіб)	
		чол.	%	чол.	%
1	Високий	23	12,3	24	12,8
2	Середній	61	32,6	60	32,7
3	Низький	103	55,1	101	54,5

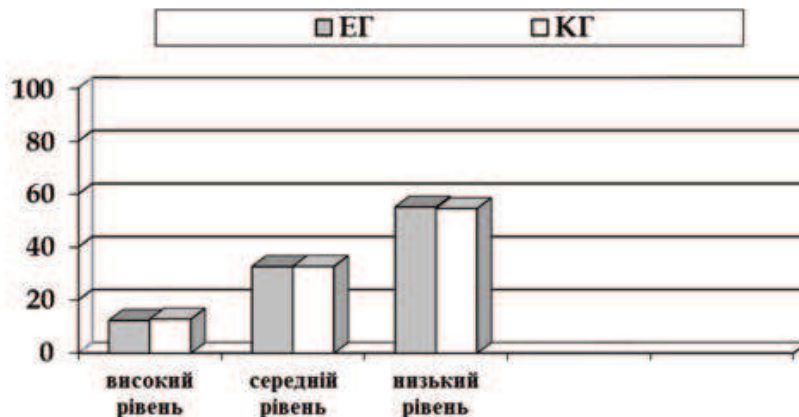

Рис.1 Результати констатувального етапу експерименту: рівні сформованості лідерських якостей студентів (у%)

Як видно із наведених даних загальний рівень сформованості лідерських якостей студентів за всіма критеріями (когнітивним, мотиваційним, комунікативним та особистісно-операційним) знаходиться на низькому рівні (55,1% і 54,5% відповідно).

При цьому, за когнітивним критерієм у студентів ЕГ та КГ на високому рівні знаходяться 9,1% і 9,3% відповідно, на середньому рівні – 34,7% і 33,5% відповідно та низькому – 56,2% студентів ЕГ і 57,2% КГ; за мотиваційним критерієм у студентів ЕГ та КГ на високому рівні знаходяться 18,1% і 17,4% відповідно, на середньому рівні – 26,3% і 26,5% відповідно та низькому – 55,6% студентів ЕГ і 56,1% КГ; за комунікативним критерієм на високому рівні знаходяться 15,2% студентів ЕГ і 15,8% КГ, середньому рівні – 36,4% студентів ЕГ і 35,5% КГ, та низькому – 48,4% і 48,7% студентів ЕГ і КГ відповідно; за особистісно-операційним критерієм у студентів ЕГ та КГ на високому рівні знаходяться 8,4% і 8,7% відповідно, на середньому рівні – 31,5% і 31,1% відповідно та низькому – 60,1% студентів ЕГ і 60,2% КГ.

Що обумовлено наступними причинами: має місце недостатній рівень організації процесу формування лідерських якостей студентів вищих навчальних закладів в процесі діяльності органів студентського самоврядування, що обумовлено такими характерними недоліками, як недостатня управлінська компетентність керівників органів студентського самоврядування; недостатня активність студентської громади у реалізації діяльності студентських самоврядних організацій; низький ступінь інформованості студентського активу щодо обласних, всеукраїнських проєктів; недостатня реалізація можливостей органів студентського самоврядування, низька мотивація та рівень результативної активності студентського активу; низький рівень комплексного планування і пролонгованого контролю процесу формування лідерських якостей студентів вищих навчальних закладів в процесі діяльності органів студентського самоврядування; практично відсутні науково-мето-

дичні розробки, які б дозволяли комплексно використовувати сучасні підходи до формування лідерських якостей студентів вищих навчальних закладів в процесі діяльності органів студентського самоврядування.

За результатами констатувального етапу експерименту також було з'ясовано причини низького рівня сформованості лідерських якостей студентів вищих навчальних закладів. А саме: має місце недостатній рівень організації процесу формування лідерських якостей студентів вищих навчальних закладів в процесі діяльності органів студентського самоврядування, що обумовлено такими характерними недоліками, як недостатня управлінська компетентність керівників органів студентського самоврядування; недостатня активність студентської громади у реалізації діяльності студентських самоврядних організацій; низький ступінь інформованості студентського активу щодо обласних, всеукраїнських проєктів; недостатня реалізація можливостей органів студентського самоврядування, низька мотивація та рівень результативної активності студентського активу; низький рівень комплексного планування і пролонгованого контролю процесу формування лідерських якостей студентів вищих навчальних закладів в процесі діяльності органів студентського самоврядування; практично відсутні науково-методичні розробки, які б дозволяли комплексно використовувати сучасні підходи до формування лідерських якостей студентів вищих навчальних закладів в процесі діяльності органів студентського самоврядування.

Висновки. Таким чином, у ході констатувального етапу експерименту була експериментально підтверджена актуальність дослідження. Отримані дані свідчать про те, що сьогодні вкрай необхідно визначити та експериментально перевірити організаційно-педагогічні умови формування лідерських якостей студентів в процесі діяльності органів студентського самоврядування, що потребує подальшого вивчення та впровадження в системі вищої освіти.

Перспективами подальших розвідок у цьому напрямку є проведення педагогічних експериментів, ан-

кетування серед студентів для детального дослідження особливостей формування лідерських якостей студентів

вищих навчальних закладів в процесі діяльності органів студентського самоврядування.

Література та джерела

1. Веснин В.Р. Основы менеджмента: курс лекций / В.Р.Веснин – М.: Знание России; Центр, ин-т непрерыв. образования, 1996. – 472 с.
2. Уманский Л.И. Психология и педагогика работы комсорга / Л.И.Уманский, А.Н.Лутошкин. – изд. – М.: Мол. гвардия, 1984. – 206 с.
3. Вебер М. Избранное: протестантская этика и дух капитализма / Макс Вебер; [пер. с нем.: М.И.Левина, П.П.Гайденко, А.Ф.Филиппов]. – 2-е изд., доп. и испр. – М.: РОССПЭН, 2006. – 648 с. – (Книга света).
4. Drucret P. Trusting the teachet in the greu-flannel suit /Peter Drucret // Yhe economist [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <www.Economist.com>. –Загол. з екрану. – Мова англ.
5. Аносов І.П. Соціально-педагогічні основи студентського самоврядування як джерела демократизації вищої школи (управлінський аспект) / Аносов І.П., Приходько В.М., Приходько М.І. – Мелітополь: Видавничий будинок ММД, 2008. – 196 с.
6. Кращенко Ю.П. Студентське самоврядування як середовище виховання лідерських якостей майбутніх учителів / Ю.П.Кращенко // Проблеми сучасної педагогічної освіти: зб. наук. пр. / Крим. гуманіт. ун-т. – Ялта, 2010. – Вип.26, ч.3. – С.38-45. – (Педагогіка і психологія).

В статье зафиксирован уровень сформированности лидерских качеств студентов высших учебных заведений, а именно определены экспертное мнение с помощью анкетирования. По результатам анкетирования были выявлены трудности в формировании лидерских качеств студентов высших учебных заведений в процессе деятельности органов студенческого самоуправления. Пришли к выводу, что необходимо обозначить и экспериментально проверить организационно-педагогические условия формирования лидерских качеств студентов в процессе деятельности органов студенческого самоуправления, которое требует дальнейшего изучения и внедрения в систему высшего образования.

Ключевые слова: лидер, лидерские качества, студенческое самоуправление.

The author of the article has stated the level of development of leadership qualities in students of higher educational establishments, namely to determine the expert opinion about their features by means of questionnaires. As a result of questionnaires significant difficulties in the formation leadership qualities of students in higher educational establishments have been found in the activities of student self-government. Among disadvantages we can mention the following: lack of leaders' managerial competence, lack of students' community activity, lack of possibilities realization of students government authority, poor motivation and low level of productive activity of the students' active; low level of complex planning and control of the formation process of students' leadership skills of high education establishments in the process of students government authority activity; lack of research and methodology developments, which would help to employ current approaches to formation students' leadership skills of high education establishments in the process of students government authority activity etc. Summing up, we came to the conclusion, it's necessary to define and experimentally check organization and pedagogical conditions of formation students' leadership skills in the process of students government authority activity, which is need to be further learned and implemented in system of high education.

Key words: leader, leadership qualities, student self-government.

УДК 316.013

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ

Москалюк Оксана Іванівна
м.Хмельницький

У статті проаналізовані окремі теоретичні положення компетентнісного підходу підготовки соціальних педагогів. Детально охарактеризовані зміст, види, рівні професійної компетентності соціального педагога, визначені чинники її формування. Особлива увага приділяється сутнісним характеристикам професійної компетентності, які позитивно впливають на процеси професійного розвитку, дозволяють переосмислити особистісний та професійний досвід, сприяють формуванню нових професійних еталонів майбутніх соціальних педагогів.

Ключові слова: компетентність, компетенція, професійна компетентність, компетентнісний підхід, соціальні педагоги.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку суспільства пріоритетною характеристикою фахівця є його компетентність як здатність орієнтуватись в умовах

професійної діяльності, розвивати уміння та навички для продовження своєї освіти протягом усього життя. Компетентнісно спрямоване навчання створює умови для особистісного розвитку та творчої самореалізації особистості, формування соціальної, комунікативної, рефлексивної та інших видів компетенцій, запровадження інноваційних навчальних технологій, удосконалення рівня знань та умінь студентів.

Останнім часом пропонується чимало напрямів оновлення, збагачення та розширення змісту професійної підготовки соціального педагога. Однак не усі ідеї та нововведення залишаються реалізованими, якщо домінують інформативні методи навчання, якщо залишається незмінною традиційна технологія підготовки, яка не спрямовується на розвиток професійних компетенцій майбутнього фахівця.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Слід за-

Наукове видання

**НАУКОВИЙ ВІСНИК
УЖГОРОДСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

Серія
**ПЕДАГОГІКА
СОЦІАЛЬНА РОБОТА**

Випуск 35

Комп'ютерна верстка

Тополянський С.І.

Статті подані в авторській редакції

Здано до набору 20.03.2015. Підписано до друку 26.03.2015.
Формат 60x84/8. Папір офс. Гарнітура Arial.
Друк різogr. Ум. друк. арк. 23,25
Тираж 300. Замовлення №

Видавництво УжНУ «Говерла»
88000, м. Ужгород, вул. Капітульна, 18.
Свідоцтво про внесення до державного реєстру видавців
виготівників, і розповсюджувачів видавничої продукції
Серія 3т №32 від 31 травня 2006 року